

Релігійний чинник та його використання у сучасній гібридній війні

КРУГЛИЙ СТІЛ-ДИСКУСІЯ

3. Никотин И.А. Столетний период (1772-1872) русского законодательства... Т.1. Вильно, 1886.
4. Полонська-Василенко Н. Історичні підвалини УАПЦ. Рим: PP. Basiliani, 1964. 124 с.
5. Рубан В. Історичні передумови формування Української Соборно-єпископської Церкви // Труды Київської Духовної Академії. 2016. № 16. С. 261-274.
6. Ульяновський В. Церква в Українській державі 1917-1920 роках. Кн. 1-2. Київ: Либідь, 1997. 200 с.

Юрій Гумен

доцент, к. і. н., доцент кафедри українознавства та філософії

Тернопільського національного технічного університету ім. І.Пулюя

ГІБРИДНІСТЬ ТА ГІБРИДИЗАЦІЯ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ: СПРОБА ІСТОРИЧНОГО АНАЛІЗУ

Застосування поняття «гібридна війна» поступово утверджується в науковій методології. Активне застосування «гібридності» у військових конфліктах, в першу чергу, пов'язане з початком російської агресії України в 2014 році [1]. Великий тлумачний словник сучасної української мови, котрий був впорядкований у 2009 році, навіть не «підозрював» про можливість такої мовленнєвої конструкції. Зокрема, поняття «війна» - організована збройна боротьба між державами, суспільними класами тощо. Розглядається в контексті громадянської війни, повітряної, світової, ядерної і навіть війни цін [2]. Щодо гібридності, це тлумачиться - як результат схрещення рослинних або тваринних організмів [3]. Отже, навіть, якщо використовувати просте тлумачення словника сучасної української мови дає уявлення про певну непересічність поняття. Вебресурс «Вікіпедія» перетворює це словосполучення в повноцінну понятійну категорію: «Гібридна війна – війна з поєднанням в застосуванні конвенційної зброї, партизанської війни, тероризму, кібервійни, торгових війн, патентних війн, реваншистських рухів, пропаганди, порушень прав людини, злочинів проти людяності, військових навчань, переселення, впливу на громадську думку, злочинні акти цензури, тощо» [4].

Повномасштабне вторгнення збройних сил російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року відсунуло використання поняття «гібридна війна» публічній сфері до визначення – «війна росії проти України». Чи можна стверджувати те, що гібридна

КРУГЛИЙ СТІЛ-ДИСКУСІЯ

війна між росією і Україною завершилася? На наше переконання – ні, дії військово-політичного керівництва російської федерації відповідно до міжнародного законодавства є військовою агресією проти суверенної держави. Проте, віроломне вторгнення російських військ, активні військові дії на території України і досі не визнається кремлівським режимом, як війна проти українського народу. Формулювання «спецоперація», яке використовує держава - агресор складовим компонентом гібридної війни. Тому, на нашу думку. Повномасштабне збройне вторгнення збройних сил російської федерації є не закінченням російсько – української гібридної війни, а лише її логічним продовженням. Починаючи з 2014 року, російська православна церква випереджала російську армію на шляху агресії України. Вже не секрет, що так звана «кримська весна» розпочалася з православного «десанту». Російський олігарх Костянтин Малофєєв, котрого ще називають «православним олігархом», ще в січні 2014 року фінансував та супроводжував доставку відомої православної святині «Дари волхвів», що зберігаються в Греції. Керівником охорони «дарів» під час переміщення по кримським православним церквам був одіозний полковник запасу ФСБ Ігор Гіркін (Стрелков) [5]. Гібридну війну проти України розпочала російська православна церква, а потім вже були «зелені чоловічки» в Криму, днр, лнр, антитерористична операція збройних сил України на Донбасі. Більше того, пізніше, вже згадуваний терорист Стрелков, заявив, що першочергово в маршруті пересування «дарів», Крим взагалі не планувався і тільки в останній момент на відвідуванні Сімферополя особисто настояв патріарх Кирило [6].

Активна участь російської церкви в російсько-українській війні ще до початку повномасштабної агресії свідчить про особливий статус її взаємовідносин з військово-політичним керівництвом держави-агресора, а по суті, її гібридизацію. На сучасному етапі, жодна християнська церква не є настільки залежною від органів державної влади. Церква може взаємодіяти, впливати на владу, дискутувати, але не зростатися з держпаратом. Російська православна церква в ХХІ столітті залишається на позиціях раннього середньовіччя, хоча, по факту є наймолодшим відгалуженням православ'я, адже РПЦ веде свою офіційну історію з осені 1943 року і до 1991 року не мала статусу юридичної особи [7]. В зеніті радянсько-німецької війни під опікою силових органів радянський партпарат на чолі колишнім семінаристом Сталіним виростили чергового гібрида - РПЦ. Паралельно з «церквою» було створено Раду у справі РПЦ при Раднаркомі СРСР [8]. Атеїстична держава, котра прагнула світового панування і православна церква, не радянська, а російська, така от

КРУГЛИЙ СТІЛ-ДИСКУСІЯ

гібридизація. З моменту створення, така церква отримала карт-бланш на всіх християн Радянського Союзу, а духовенство стало частиною партапарату. Після завершення Другої світової війни, станом на 1946 рік у складі російської православної церкви функціонувало 2816 церков, молитовних будинків та соборів, а це по всій території СРСР, тому керівництво НКВС приступило до ліквідації Української греко-католицької церкви. Проведення Львівського церковного собору в березні 1946 року показало, що бездарність, обмеження, елементарне нехтування церковними нормами і правилами керівництвом російської православної церкви. «Енкаведисти в рясах» вдалися до фізичного знищення багатьох тисяч греко-католиків заради мародерства – 2491 парафія УГКЦ поповнила склад гібридної церкви майже на половину [9].

Гібридизація РПЦ набула нових форм вже після 1991 року, коли СРСР не справився зі світовими викликами і припинив існування. З розпадом Радянського Союзу, російська гібридна церква поступово втрачала свої позиції, як в колишніх республіках, так і на території російської федерації. На росії посилювався ісламський чинник, активізувалася римо-католицька церква, протестантські церкви, старообрядці. Ще більші проблеми виникли в колишніх радянських республіках. Прибалтійські республіки вийшли повністю з орбіти російського православ'я, Грузія та Вірменія були поза РПЦ ще в радянський період, тому усі зусилля були кинуті на збереження своїх позицій в Україні та Білорусі. Якщо, в Білорусі довелося піти на створення екзархату, то в Україні довелося пережити внутрішній розкол та непросту конкуренцію з Українською греко-католицькою церквою. Екзарх РПЦ в Україні Філарет в 1990 році в статусі місцеблюстителя не зміг стати патріархом, все ж автокефалію. Курс на відокремлення українського відгалуження російської гібридної церкви в Україні на відокремлення від московської патріархії призвів до розколу, на так званому, Харківському соборі 1992 року. Авторитет Філарета (Денисенка), на думку керівництва російської гібридної церкви, міг витримати, фактично, друга людина, за впливовістю серед духовенства в Україні – Володимир (Сабодан), котрий своєю участю у виборах патріарха РПЦ перекреслив всі шанси на перемогу місцеблюстителя, ще 1990 році.

Знакова подія в історії російської гібридної церкви сталася в 2008 році. Курс на відродження Радянського Союзу, котрий вже вісім років здійснював виходець з Ленінграда, кадровий кегебіст володимир путін, президент росії. Як ветеран КДБ та ФСБ, він розумів, що без надійного очільника гібридної церкви ніякої реінкарнації не відбудеться. Тому, вибір Гундяєва на пост патріарха нікого не здивував – Володимир, з Ленінграда з досвідом

Релігійний чинник та його використання у сучасній гібридній війні

КРУГЛИЙ СТІЛ-ДИСКУСІЯ

співпраці з КДБ і ФСБ. Так, проект – патріарх Кирило, став найуспішнішою спецоперацією військово–політичного керівництва російської федерації та остаточною гібридизацією православного духовенства з держапаратом. Це перевершило всі «досягнення» радянської влади. Замість атеїзму в якості державної релігії на російській федерації остаточно закріпилося великодержавне гібридне православ'я, християнське – за формою та радянське за суттю.

Отже, методом історичного аналізу, ми можемо прийти до висновків:

- Гібридною може бути не лише війна, але й церква.
- Гібридність, як явище, у суспільно–політичному просторі, є загрозою для стабільності політичних систем та розвитку громадянського суспільства.
- Гібридні суспільні інститути здатні впливати на гібридизацію окремих суспільних формацій.
- В середовищі тоталітарних політичних режимів впроваджуються різні форми гібридизації суспільних процесів.

Література

1. Війна «гібридна». В кн.: Політологічний енциклопедичний словник (уклад.: Л. Герасіна, В. Погрібна та ін.; за ред. проф. М. П. Требіна). Харків: вид-во «Право», 2015. 816 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. допов. та CD). Уклад. В.Т. Бусел. К: Ірпінь. ВТВ «Перун», 2009. 1736 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. допов. та CD). Уклад. В.Т. Бусел. К: Ірпінь. ВТВ «Перун», 2009. 1736 с.
4. Русская православная церков. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
5. Крым. Реалии. Разведка с иконами в руках. Как в 2014-м россия «работала» в Крыму под прикрытием московского патриархата. URL: <https://top20.ua/tr/brand/201/show.html/>
6. Радіо Свобода. УПЦ (МП) допомагала Гіркіну готувати анексію Криму – СБУ. URL : <http://www.radioswoboda.org/amp/news-upts-mp-dopomahala-hirkinu-v-aneksii-kymu-sbu/29648587.html>
7. Русская православная церков. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
8. Радянська енциклопедія історії України.т.4.К, Головна редакція української радянської енциклопедія. 575 с. С.40
9. Русская православная церков. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>